

Jan Frouz – Olga Vindušková

Čtení a psaní odborného textu v environmentálních vědách

KAROLINUM

**Čtení a psaní odborného textu
v environmentálních vědách**

**Jan Frouz
Olga Vindušková**

Recenzovali:

prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc., dr.h.c.

prof. RNDr. Tomáš Cajthaml, Ph.D.

Vydala Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

Redakce Václav Hozman

Obálka, grafická úprava a sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

© Univerzita Karlova, 2017

© Jan Frouz, Olga Vindušková, 2017

ISBN 978-80-246-3815-7

ISBN 978-80-246-3822-5 (online : pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum 2017

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Tuto knihu věnuji své ženě Jarce a dětem Markétě a Honzíkovi.
Jan Frouz

Tuto knihu věnuji svým babičkám, jejichž životní síla,
poctivost a činorodost jsou pro mě velkou inspirací.
Olga Vindušková

Obsah

1 Úvod	9
2 O poznání a o sdělení	11
3 Odborné publikace	19
3.1 Co je publikace	19
3.2 Druhy odborných publikací	23
3.3 Struktura hlavních typů publikací a jak je číst	29
4 Studium odborné literatury	33
4.1 Proč a jak čteme odborný text	33
4.1.1 Proč a jak čteme odborný text – příklad	36
4.1.2 Odbornou literaturu čteme na základě plánu	40
4.1.3 Odbornou literaturu čteme z nějakého důvodu	41
4.1.4 Odbornou literaturu čteme kreativně	42
4.2 Plánujeme četbu podle našeho cíle	46
4.3 Hledáme zdroje	52
4.4 Jak sehnat práce, které potřebujeme přečíst	56
4.5 Jak číst	56
5 Píšeme odborný text	59
5.1 Píšeme rešerši	59
5.1.1 Příprava textu	62
5.1.2 Psaní	67
5.1.3 Kontrola a opravy textu	71
5.2 Píšeme originální článek z původních dat	74
5.2.1 Posíláme článek a komunikujeme s redakcí recenzovaného časopisu	84
5.3 Další formy vědeckých sdělení	87
6 Slovo závěrem	90
7 Summary	91
8 Literatura	92
9 Rejstřík	93

1 Úvod

Pojďme si ukázat neobyčejné možnosti obyčejného textu na příkladu knihy *Eaters of the Dead* od Michaela Crichtona (Crichton, 1976), později vydané též jako *The 13th Warrior*, aby korespondovala s názvem filmu založeném na tomto příběhu. Část této knihy vychází z rukopisu Ahmad ibn Fadlana, který byl v 10. století našeho letopočtu vyslán chalífou Bagdádu Al-Muqtadirem jako velvyslanec ke králi Bulharů sídlících na březích dnešní řeky Volhy. Ahmad ibn Fadlan se zde spojil se skupinkou Vikingů a absolvoval s nimi dlouhou a dobrodružnou cestu patrně do oblasti dnešního Švédska. Pozoruhodné na tom je, že část knihy je převyprávěním původního rukopisu z 10. století, který nám přináší jednu z nejlepších autentických zpráv o životě Vikingů. Rukopis přitom Ahmad ibn Fadlan vypracoval na příkaz chalífy jako jakousi zprávu ze služební cesty. Máme zde po tisíci letech očitě (a při porovnání s dnešními archeologickými nálezy velmi přesně) svědectví člověka, který se potkal a žil s Vikingy. To je možné jen díky vynálezu písma, které umožňuje čtenáři, aby sdílel myšlenky nepřítomného pisatele. Tato schopnost zachytit myšlenky písmem umožňuje jejich sdílení nad propastí prostoru a času. Díky opisování textů a později s objevem knihtisku a rozvojem dalších sdělovacích prostředků umožnilo písmo šířit myšlenky i mezi mnoho čtenářů najednou. Byl to mimořádný vynález srovnatelný s rozvojem řeči jako takové. Řeči, která nám umožnila rozvíjet abstraktní myšlení, verbalizovat naše pocity, sprádat plány na lov kořisti, která ještě ani nepřišla na dohled, či poslat raketu do vesmíru.

Rozvoj písma měl mimořádný význam v řadě lidských činností. Zcela zásadní pak byl jeho význam pro rozvoj vědy. S nepatrnou nadsázkou bychom mohli říci, že rozvoj písma byl jedním ze základních předpokladů, které vůbec umožnily rozvoj vědy jako takové.

Jak jsme již řekli, písmo umožňuje přítomnému pisateli zachytit své myšlenky pro nepřítomného čtenáře. Je to obrovská vymoženost a také jedno z největších úskalí při používání písma. Hovoříte-li s někým tváří v tvář, máte kromě řeči řadu dalších informací – je tu místo a situace, kde se rozhovor odehrává, je tu řeč těla, výraz tváře. Význam řeči samotné je doplněn intonací, rytmem a tónem hlasu. Je zde velké množství informace, která je v kontextu. Tuto informaci je ale velmi těžké jednoznačně přenést do slov. Věda je navíc založena na sdílení velkého množství informací mezi lidmi různých národů, kultur a jazyků, z čehož plyne, že velká většina pisatelů i čtenářů dnešní odborné literatury komunikuje v jiném než ve svém rodném jazyce. Proto si řada disciplín vyvinula specifický styl. Jeho používání komunikaci formalizuje, možná i trochu zplošťuje, ale do jisté míry nám nahrazuje kontext. Stalo se zvykem doprovázet určitou informaci dalšími, na které by se čtenář mohl zeptat. Vysvětlit čtenáři od základu, proč jsme to celé dělali. Předvídat některé otázky čtenáře. Dopředu přinést důkazy ke svým tvrzením. Oddělit změřená fakta od svých vývodů a domněnek. Popsat postupy, které jsme pro získání